

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke neimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɛ kele yenɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemei iɔi hu neitɔwnuan diɔ.

A ke biɔɔa kele yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɔgɛ bɔi.

A ke bi kele hu nuan bowoo bɔ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɔtɔwɔ yii lele neikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii naane legbɔɔba laa hui.

A ke yene bi kele da ɔɔi kɔnɔ genei bɛ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahie tɔnɔ ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɔɔi legbɔɔba laa bɛ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkɔ, yili bɛ a ge bi kele diwɔɔ naakɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitɛi, ɔ make a kɔma yinaa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɔa kenaa kele bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ naawoobo kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemei ɔ naakɔn genei nei zea kaa Amɔlik bi hui, ɔ dɔn ɔaa nei laa a pɔɔ kpalaa ɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu ɔn meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn ɔoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiya pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemeni a nukan ɔaa bɛ geɛ hwɔkeli welikɛmaa ɔ bi di luwai.

Dɔn ɔoo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele bɔ tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, ɔaala meni kɛna bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bo pɔlɔ bɔ, hɛn jɔɔɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgei, ye ɔ ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke bi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a bi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele bɔ tanɔn.

Dɔn ɔoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔɔɔ, ɔle gbinimaa ye kɔɔ.

Dɔn ɔoo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn ɔoo nɔɔli 5

Di hwɔ kia pai nuta mɔnɔbɔi, di hwɔ kia pai meni naanwana laai nuta bɔ, yi a nu kulo nulaa hu ɔle eye melekɛ ma.

Dɔn ŋoo meida 6

Kene lɔpe gele, maane nu kele ŋɔ kaa lonna, ɔ ke a ɔɔlon ŋaa ma.

Dɔn ŋoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tɔn niila ne tɔnɔ meɪ. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maaton ŋei liila.

Dɔn ŋoo meihaba 8

Maala kaa nukele yei ɔ li kititəgə peɛ la; a gaa ye maameni ye ɔ piliju.

Dɔn ŋoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ŋa, yi ŋun və mai. A wwalaketi di maakwiya ŋɔɔ lɔɔba gahwa meni ŋɔɔ pələhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ɔ ŋɔɔ tian makɔŋɔ kititə gə peɛla, ɔɛ dian ti ɔ ke a ɔɔlon ŋaa ɔ make meni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukutanɔn 11

1. Nui lɔpee da menɔŋɔŋɔ laahe ŋuɔ, meniti hwa peli kei a ɔɔn, yi ɔɔn ti hwə ɔɔlon ni ponɔŋa kitikepeɛ la, maakɔŋɔnuaan ŋei ba.
2. Tɔn hwa peli nui lɔpe honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti meɪ, ɔ make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ məlan nii pələ hu, lɔ kpeli-kpeli, ŋei belɛn meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ ɔɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ɔ hiə a niibapələ, ɔɛ ɔ he niiba kenaa ŋɔ lɔi hu.
2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi lɔpe hu, ɔ make gbɔɔ lɔi, ɔɛ ɔ pənə ɔ ŋa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ŋeikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ŋei ɔ maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli pee hee mu.
2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi meni ɔɔŋɔn kemun gbɔɔkpɔ ɔɔ yi hwə ba lɔi ŋun ma menɔŋɔŋɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ɔ lɔi lonna hɔɔɔɔ.
2. Di hwa peli bilonna kuloi nu yei hulu meni hu ɔɛ maala hwə ŋɔɔn nu yei hwə ŋɔ bilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laŋayela da peli hee di keɔɔ guloju hwə ma yeke la a huɔu meni, bilon na meni, ɔɛ yala pələ meni. Di peliɛ a di ke niiboo ti hu, ɔ make di taɔgai lowai.
2. Legbɔɔba da laana be a hilətai laa ma.
3. Pelɛn mə ba a kpɔmaayi hɔɔɔma, ɔɛ maala ka ŋei gbɔmayii ti da nɔi ŋeikɔɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a ɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.
2. Di hwa nu yee kpilan di hwɔ jɔlɔbo hɛn gulo jɛi.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbɔwɔ kilijahia kei, niiba yiibo pɛlɛ hu. Mukulaa ba a peli niiba kalan gei, ɔ niiba yiibo juwu yii bo pɛlɛ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɛle yei ɔɔ kilijahie lɛ ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔlɔbo ɔ nei nuta kpɛli ŋaa diɔ kɛnakele yi ɔɔ hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ŋundo kɛ, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.
2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwɔ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ ɔɔ hɔlɔbo ɔɔ lɔi jawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpɛnii, ɔ kɛ nui a pee lɛmai.
2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ba ɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛgɛ mɛlan ma.
3. Lɔilonnii kilijahia pɛlɛ bɛ lɔi jawoobo a kuloju. Gilijahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi jaawobo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔnɔyuii bo mun mɔ gɛ, ye kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnaa, ɔlɛ mɛni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo kɛ, ɔ niiba kolokɛ tɛlinmo da jaanɛ pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwɔ pa kɛ a nui kolo hwɔ ma.
2. Nu kɛkolo bɛ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.
3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.
4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa jɛi ɔ viitɔ, ɔ niiba pɛlɛ ŋaa kɛ. Gɛ kolo kei nowai jɛn ɔ kɛ a ɔɔ; ɔlɛ yilipulu ɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan jɛi ɔɔ yii ɔ kɛ a beliya ju, gɔlɔi hwɔ toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di jaanɛ hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala jɛi kulo mɛni kele ba.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu lɔlɔli 25

1. Kolo a wala kɛ jɛi, ɔɔ a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ jɛi, kalanɔnaa a jɔlɔbo, a pɔlɔ, a wala keti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa peli gbɔwɔmu, maala kaa jɛi yi maakɔmaa ɔ bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ɔ make a wɛlilon.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di juto. Juto ti hɔŋɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakweli kɔwɔɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakwəli ə kɛ kɛna kəle. Maane lakwəli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kəle tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwanɔ a kɛ jɛi.

2. Maakweli ŋun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa jɛi yɛnɛ yii hu maawiyɛ. Ya bə maane ə wooman, jɛimaa hweli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kəle lowai, huwu ŋaa kəle lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni huto pələ lɛn.

Dɔn ŋoo bouhwwɛɛ kɔumɛihwɛɛ 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti kɛ nɔi ŋɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mɛi, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei bɛlihen, gulohɛn, maa ə kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwwɛɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ŋooŋaa jɛi bo di lɛ di kpaalə mɛi.

Dɔn ŋoo bouhwwɛɛ kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bə a pɛli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔba laa, maala keke hɔlɔlɔɔ jɛn lɔ gaama, ya baa a mələa diwɛi kɔwɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.

3. Maala ŋaa ti da lɛgbɔba ŋaa ti, gɛ pələ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ keke puɔ gɛba hwə mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ŋaa jɛi maamɛni piliju, yɛ nu ŋɔɔ tɔɔ gaa jɛi yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔba laa kuloi jɛi: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.
